

Preek over Hand. 17: 15-34 - Areopagus

Broeders en zusters,

Er was eens een leerlingbakker die graag een eigen bakkerij wilde beginnen. Banket was zijn specialiteit en de kinderen van deze leerlingbakker vonden zijn koekjes niet slecht. Op een goede dag vond de meester van deze leerlingbakker een leuk pandje voor de leerlingbakker. De meester zette er een mooie toonbank in, een oven, zorgde voor de ingrediënten, zodat de leerlingbakker aan de slag kon. Hij deed verschrikkelijk zijn best op zijn koekjes, chocoladewerk en andere lekkernijen en zo kon hij zijn gezin het beste van het beste voorzetten. Maar zijn kinderen werden steeds kieskeuriger en na een tijdje hoefde hij niet meer met gewone roomboterkoekjes aan te komen. Daarom bedacht de bakker steeds weer nieuwe snufjes. Maar voor de klanten die af en toe in zijn winkel kwamen had hij nauwelijks oog. Het winkeltje liep natuurlijk helemaal niet. De leerlingbakker bakte alleen maar voor zijn eigen kinderen. Maar ook zijn kinderen kregen genoeg van al dat lekkers en trokken de weide wereld in, op zoek naar iets anders.

Toen kwam de Meesterbakker langs. Hij deed de deur open, liet de bel schellen en wachtte op antwoord. Na een paar minuten trok hij nog eens de deur open en dicht, weer schelde de bel en uiteindelijk kwam de leerlingbakker. “Ik heb geen tijd” zei hij, “ik ben net een nieuw recept aan het uitproberen, dat moet af, anders gaan er nog meer van m’n kinderen hier weg”.

“Kom eens terug” riep de Meesterbakker. Pas toen herkende de leerlingbakker hem. Hij schaamde zich. “Waar is het gewone brood om te verkopen” vroeg de Meester, “waar zijn de bolletjes, waar zijn de klanten? Heb je niet iets over het hoofd gezien? Heb ik je niet genoeg gegeven om een bloeiend bedrijf op te zetten?”

De leerling begreep het ineens. Hij riep zijn vrouw erbij en samen gingen ze aan de slag. Heerlijk wit en bruin brood. En het hele dorp kocht brood bij de bakkerij met nieuw elan.

Dit voorbeeld dat ik ergens las slaat op de kerk. Zoals die bakkerij bedoeld was om brood en banket te verkopen, maar uiteindelijk alleen nog maar bezig was met het eigen gezin, zo is de kerk bedoeld om het evangelie, het goede nieuws uit te dragen

aan anderen, maar zo vaak is de kerk vooral druk met het eigen gezin. Verwennen we ons eigen gezin, de gemeente, soms niet te veel? Stel dat bij ons de Meester, de Here Jezus, binnenkomt, vanmorgen? Zou Hij dan ook vragen: waar zijn de klanten, waar is het brood? Nee, ik bedoel niet de lekkernijen, waarmee jullie verzadigde kerkgangers verwennen. Nee, ik bedoel het brood voor een hongerig hart.

In het bijbelgedeelte van vandaag zien we hoe Paulus gezond geestelijk voedsel uitdeelt in een omgeving die bomvol religie was. Ik wil graag eerst met jullie kijken naar de **manier** waarop Paulus dat doet, ten tweede kijken we naar de **inhoud** van de Boodschap, en ten derde naar de **reactie** van de mensen.

Nu eerst: **De manier**. En dan bedoel ik de mal waarin Paulus als het ware zijn boodschap giet. Die doet er wezenlijk toe. Om op dat gegeven zicht te krijgen, wilde ik u meenemen naar Athene. Ik wil met u dezelfde wandeling maken die ook Paulus heeft gemaakt. We zien allerlei tempels en talrijke godenbeelden, die ook Paulus heeft gezien. En we lopen langs de andere plekken die Paulus ook passeerde. De plekken waar aanhangers van allerlei nieuwe godsdiensten samenkwamen. Met Paulus lopen we langs de plekken waar dag in dag uit filosofen van allerlei richtingen met elkaar in discussie gingen. Maar het meest in het oog springen natuurlijk die tempels met hun beelden.

Als ik dit alles zo overdenk, denkbeeldig met Paulus oploop, dan zie ik overeenkomsten. Met onze tijd en cultuur. Zien we niet eenzelfde jungle van godsdiensten en levensbeschouwingen om ons heen? Er zijn de officiële 'tempels', de kerkgebouwen van de diverse kerkgenootschappen die we overal om ons heen zien. En daarbij horen nu ook de moskeeën van de islam. En een enkel hindoeïstisch of boeddhistisch heiligdom. Maar daartussen, tussen de kerktorens en de minaretten, groeien en bloeien allerlei alternatieve groepen. Die op zoek zijn naar het 'geheim' van het leven. Reiki, Wicca, Mediums. Noem maar op. En dan heb je nog velen die een of andere denkwijze aanhangen. Bijvoorbeeld in het spoor van die Epicureeërs die in deze tekst worden genoemd: leef, geniet. God of het goddelijke is ver weg. Zijn het er vandaag niet velen die zo denken? En dan is er nog het altaar 'voor de onbekende god'. In Athene opgericht om niet te worden getroffen door de wraak van een vergeten god. In onze tijd zijn er velen die geloven dat er 'iets' moet zijn. Die

eens een kaarsje aansteken. Die bidden. Maar wat of hoe precies... Paulus zag de vele godenbeelden in de stad Athene. Wij zien ze vandaag de dag.

Hoe reageerde Paulus nu? Hoe reageren wij? Paulus wordt in eerste instantie geprikkeld. Hij ziet hoe mensen in de weer zijn met het geschapene: beelden van steen, tempels, heilige voorwerpen. Dat geschapene stellen ze in de plaats van de Schepper zelf. Aan Hem zien ze voorbij. En dat raakt Paulus. Boeiend is het om te zien hoe hij vervolgens reageert. Paulus doet niet als Bonifatius. U weet wel, die man die in het jaar 754 bij Dokkum werd vermoord. Die zag de heilige bomen staan en hakte ze om. Paulus doet dat niet. In plaats van erop in te hakken met de botte bijl, probeert hij juist werkelijk contact te maken met de mensen om hem heen. Hij past zich aan aan zijn gehoor als hij verantwoording moet afleggen voor een soort rechtbank, de Areopagus. Zijn gehoor bestaat daar voor een belangrijk deel uit filosofen. Als hij hen wil winnen voor Christus, gebruikt hij woorden die zij herkennen en waarmee ze het eens kunnen zijn. Paulus zegt: de God die ik eer woont niet in tempels en heeft geen verzorging door mensenhanden nodig. Je ziet al die grijze en bebaarde hoofden instemmend knikken. Zij hadden al lang afstand genomen van die belachelijke tempeldienst. En voor een deel waren ze het er ook mee eens dat er maar één godheid was. Paulus zegt: in alles zijn de mensen afhankelijk van de God Die ik dien; dat geldt hun leven, bewegen en zijn. Want zij allen danken hun leven aan Hem; zij zijn van zijn geslacht. De stoïcijnen onder de aanwezige filosofen kunnen weer flink meeknikken. Zo zien ook zij de relatie tussen de godheid en de mensen.

Paulus probeert ingang te vinden voor het Evangelie. En aan zijn benadering kunnen wij een voorbeeld nemen. Niet de botte Bonifatius-bijl hanteren. Maar proberen écht contact te leggen met de mensen van nu als we met hen spreken over de Here Jezus. En dat houdt ook in: aanpassen. Aanpassen doen we waar we de gedachtewereld van de ander leren kennen. Dat doen we waar we zijn of haar noden serieus nemen en in woorden en daden aangeven dat we dat doen. Dat houdt in dat we ons verdiepen in de tijdgeest die de mensen van nu, de jongeren ook, omringt. Heel concreet: we zullen er rekening mee moeten houden in het geloofsgesprek dat we leven in een tijd van grote tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen. Een tijd van zorg over de toekomst, bijvoorbeeld als het gaat om het milieu. Maar ook een tijd

waar meer nadruk ligt op het gevoel dan op het verstand. We zullen er rekening mee moeten houden dat dit alles ook een stempel zet op jongeren in de gemeente, en daarbij aansluiten als we het geloof aan hen willen overdragen. Verder houdt 'aanpassen' in: waar mogelijk aanpassen aan taal en vormgeving van deze tijd. Het gebruiken van de taal en de muziek van deze tijd kan helpen om met mensen van vandaag over het geloof in gesprek te raken. Waarbij we ervoor moeten waken zogenaamd populair te doen, popi jopi-achtig. Daar bedank ik in elk geval hartelijk voor. Het gaat niet om populair zijn, maar om echt zijn. (Authentiek, het thema van de jongerenconferentie. Jij komt toch ook vanavond!)

Tot zover de manier. Dan nu **de inhoud van de Boodschap**. Want Paulus doet dan wel vele pogingen op gelijke hoogte te komen met zijn hoorders. Maar zijn boodschap laat hij staan. Inclusief de minder aangename kanten. Dat zien we als we ons richten op de verzen 30 en 31. Als eerste zegt hij daar: 'God slaat echter geen acht op de tijd waarin men Hem niet kende.' Letterlijk heeft Paulus het over 'tijden van onwetendheid'. Nu is het gedaan met het begrip en de instemming met de gedachten van bepaalde filosofen. Was er eerst nog waardering voor de godsdienstigheid van de Atheners, voor de verering van de 'onbekende god', voor het zoeken van en tasten naar God, nu schaart Paulus dat alles onder 'onwetendheid'. En met dat woord bedoelt Paulus in feite een vraag te stellen: 'Hoe kun je nu de ware God en de dienst aan Hem mislopen? Want Hij staat zo ontzettend dichtbij iedereen! Je kunt Hem bijna aanraken, en nog ga je aan Hem voorbij!' Paulus durft dus al die godsdienstigheid die hij ziet onder stevige kritiek te stellen.

Maar in het negatieve blijft hij niet steken. Want Paulus wijst er ook op dat God 'nu overal de mensen oproept om een nieuw leven te beginnen.' Hij roept zijn hoorders op zich te bekeren. Letterlijk: van gedachten te veranderen. Een nieuwe denkwijze aannemen en de oude achter je laten. Heel concreet: afscheid nemen van al die zelfbedachte dienst aan goden met alles er omheen. Om je voortaan te richten op de levende God van Israël, die pas echt dicht bij de mensen kwam toen Zijn Zoon als mens onder de mensen verscheen en stierf. Dat is wat Paulus hier onder 'bekering' verstaat. Hoe belangrijk die bekering is laat Paulus ook weten. Er komt namelijk een dag, de dag van 'het rechtvaardige oordeel', waarop deze vraag centraal zal staan: wat heb je gedaan toen de God van Israël zo dichtbij kwam? Ben je toen doorgegaan

op het spoor van je eigen 'zingeving' of 'religie', of heb je je aan Hem overgegeven? Het treffende is dat Paulus laat weten dat heel dat oordeel plaats zal vinden door Degene in Wie God zo dichtbij kwam: de Here Jezus Christus. Uiteindelijk zal Zijn vraag zijn: wat heb je in je leven met Mij gedaan?

En zo komen we weer bij onszelf en bij onze eigen situatie. Het plaatje van daarnet wordt een beetje genuanceerd. We zagen daarnet hoe belangrijk het is om op gelijke hoogte te komen met de mensen van nu. Maar dat blijkt niet in te houden dat we de Boodschap moeten aanpassen aan de tijd en cultuur en de mensen van nu. Dat we als gemeente maar alles goed moeten vinden. Niet te moeilijk doen. Zogenaamd tolerant zijn om maar niemand kwijt te raken. Nee, als Paulus mogen wij als gemeente best profetisch in deze tijd en cultuur staan. Dat kan best betekenen dat we wel eens alleen komen te staan. Want jouw vast houden aan de bijbel als Woord van God, kan regelrecht indruisen tegen de tijdgeest.

Maar bovenal hebben wij als leerlingen van de Here Jezus de taak om uit te dragen dat zoeken naar God om Hem misschien al tastend te vinden niet meer nodig is. Want in en door de Here Jezus is God zo duidelijk aanwezig. Van Hem, Jezus Christus, moet iedereen die Hem toebehoort vrijmoedig spreken. Van Hem, Die eens ieder zal vragen: "Wat heb je gedaan toen eens zo duidelijk werd dat in Mij God te vinden is?" Een vraag die ik ook aan onze jonge mensen wil stellen. Wat heb je gedaan, toen je opnieuw hoorde dat God een keus van je vraagt? Verandering van denken, bekering. Wat denk je dan: mijn tijd komt nog wel?

Ik herinner me het verhaal van een oude vader die ooit tegen zijn zoon zei: "Jongen, het maakt niet uit hoe je leeft, als je je maar bekeert op de laatste dag van je leven". "Ja, maar hoe weet ik nu wanneer m'n laatste dag is" vroeg de jongen. "Omdat je dat niet weet, zit er niks anders op dan je vandaag te bekeren" was het antwoord van de vader.

Wie de schoen past.....

We hebben het nu al over de manier en over de inhoud van de Boodschap gehad. Nu schenken we nog aandacht aan de **reactie** van de geleerde filosofen op Paulus' boodschap. Om die in beeld te krijgen moeten we even letten op het merkwaardige van de toespraak van Paulus. Want nergens lezen we over de naam van de Here Jezus. Pas helemaal aan het einde lezen we over de dag van het oordeel. Het

oordeel dat geveld zal worden door 'een Man'. Iemand van Wie we begrijpen dat Hij de Here Jezus moet zijn. Omdat er wordt gesproken over Zijn opstanding. Maar dat is alles. Je had eigenlijk meer over de Here Jezus verwacht. Over Zijn leven en zeker over Zijn lijden en sterven aan het kruis. Zoals in Paulus' andere toespraken. Maar hier niets van dat alles. Het is alsof Paulus midden in zijn betoog in de rede wordt gevallen. En dat klopt ook wel. Het blijkt dat zodra de opstanding ter sprake komt, de mensen reageren. Of spottend: 'Wat een onzin, er komt niemand terug uit de dood.' Of beleefd-afstandelijk: 'Nu, daarover willen we later nog eens graag met u van gedachten wisselen'. Er is in elk geval geen reden tot een nader onderzoek naar Paulus en zijn leer. Hij is niet meer dan een ongevaarlijke zot. Zodoende heeft Paulus met zijn getuigenis niet veel bereikt. Weinigen bereikt. Slechts een enkeling komt tot geloof in de Here Jezus. Dat is verrassend, toch? Handelingen is toch het boek van de snelle opmars van het Evangelie? Het boek van de drieduizend in een keer die voor Christus op de knieën gaan? Het boek van die eerste gemeente waarop we zo jaloers kunnen zijn, omdat ze zo geweldig groeide en bloeide? Maar Handelingen blijkt geen succesboek te zijn. Handelingen vertelt namelijk ook hoe kwetsbaar de gemeente is, hoe kwetsbaar haar getuigenis, hoe kwetsbaar haar getuigen. Hoe kwetsbaar Paulus. Ook hij blijkt blijvend afhankelijk te zijn van de Heilige Geest, Die heel die beweging van verkondiging en evangelisatie in Handelingen voortstuwt. De Geest blijkt het echte werk te moeten doen.

Dat gold toen, in de dagen van Paulus. Dat geldt nu evengoed. We kunnen nog zo goed aansluiting hebben bij de mensen van nu. We kunnen nog zo helder zijn in het handhaven van de Boodschap. En toch met lege handen staan. Niet wij hebben het in onze macht mensen nieuwsgierig te maken naar de Boodschap van het Evangelie. Niet wij hebben het in onze macht om mensen die Boodschap te laten aannemen. Paulus wist het, en wij worden er weer bij bepaald, dat alles moet de Heilige Geest doen. De Geest alleen kan de Boodschap écht laten aansluiten bij de mensen van deze tijd. De Geest alleen kan Jezus helder voor ogen stellen. Zo, dat Hij geloof vindt.

Zo zie je maar weer dat het uitdragen van het Evangelie een wisselwerking is. Een wisselwerking met een menselijke verantwoordelijkheid, maar tegelijkertijd een volledige afhankelijkheid van de Heilige Geest. De menselijke verantwoordelijkheid is

dat we niets afdoen van de bijbelse boodschap, maar dat we in de presentatie ervan aansluiten bij de leefwereld van de mens van vandaag. Paulus citeert bijvoorbeeld de, bij zijn toehoorders bekende, Griekse dichters om aansluiting te vinden met het Evangelie.

Kenmerkend voor het Pinksterevangelie is dat iedereen de Boodschap hoort in zijn eigen taal. Een argument wat mee mag gelden in de discussie over het gebruik van muziekstijlen en bijbelvertalingen in de kerk. Door die aansluiting bij de tijd waarin we leven, kunnen we proberen barrières weg te nemen die de Boodschap onnodig in de weg staan.

En toch is daar niet alles mee gezegd. Want niet ons flitsend en modern zijn brengt mensen op de knieën bij het kruis, maar de Heilige Geest. Hij overtuigt van zonde. Hij leert de mens zien, dat Jezus overwinnaar is over zonde en dood. Hij leert zien dat Jezus kennen, betekent dat je antwoord vindt op de vragen van het leven: Wie ben ik? Waar leef ik voor? Waar ga ik naar toe? En omdat de Geest dat moet doen en wij zelf niemand tot bekering kunnen brengen begint ons getuige zijn op de knieën:

Heer, ik wil beschikbaar zijn voor U. Werk met Uw Geest door mij heen. Ik zal van U getuigen....wilt U dan overtuigen.....

“Als we dat nu eens allemaal doen, hè, dan is onze gemeente net als die bakkerij aan het begin van de preek, een bakkerij waar we geen zoete broodjes bakken, maar levend brood uitdelen!”.

Amen.

Februari 2011

G.P. Hartkamp

Wapenveld